

MİLLETLERARASI PARA FONU

Baran Tunçer M. A.
İktisat Asistanı

I

G İ R İ Ş

İki büyük harp arasındaki devrenin tecrübelerinden istifade eden dünya devletleri, daha İkinci Dünya Harbi devam ederken, kurulacak harp sonrası iktisadî düzenini ve onun para meselelerini münakaşa ettiler. Devrin en mühim ve geniş çaptaki para organizasyonu olan Milletlerarası Para Fonu'nun temelleri harp bitmeden atılmış bulunuyordu.

Milletlerarası Para Fonu malî bakımdan işbirliği hususunda şimdiye kadar yapılmış ilk teşebbüs değildir. Bundan doksan sene kadar önce Lâtin Amerika'da geçirilen tecrübeleri bir yana bırakırsak, bilhassa I. Dünya Harbinden sonra bir seri konferans ve toplantılarda milletlerarası para meseleleri bahse konu olmuş ve bunlardan bir tanesi neticesinde, Mayıs 1930 da Milletlerarası Tediye Bankası (Bank for International Settlements) kurulmuştu.

1930 buhranını takip eden yıllarda hakikî bir malî işbirliği ihtiyacı kendisini bütün şiddeti ile hissettirdi. Buhranın tazyiki altında kambyo kurlarındaki istikrar bozuldu. Her memleket kendi menfaatlerini nazarı itibara alarak, depresyondan kurtulmak ve milletlerarası tediye durumunu düzeltmek için tedbirler almağa yöneldi. Muhtelif memleketler komşularına nispetle daha müsait bir durum elde edebilmek için devalüasyona başvurdular. Bu tip müfrit iktisadî milliyetçilik, "iktisadî harp hali-economic warfare" tâbiri ile ifade edilmektedir.

Hakikatte, bir memlekette tediye muvazenesini düzeltmek ve işsizmani olmak için alınan tedbirler, diğer memleketlere zarar verecek bir mahiyet arz ediyor ve misallerin tekrarlanması dünya iktisadını tam

bir çıkmaza götürüyordu. 1933 senesinde Londra'da toplanan Dünya İktisat Konferansı ani hiçbir salâh temin edemediyse de müteakip yıllarda dış ticaret ve tediyeler sahasında daha müsait bir anlayış havası yaratmış oldu.

1936 senesinde Amerika, İngiltere ve Fransa hükûmetleri "Tripartite Deklarasyonu" ile Fransız frangının devalüasyonu muvacehesinde meydana gelebilecek problemler üzerinde birbirlerine yardımcı olmak ve fikir danışmak niyetlerini izhar ettiler. Milletlerarası ticaretin gelişmesi ve kontrolların azaltılmasını derpiş eden Deklarasyon prensiplerine, daha sonra Belçika, Hollanda, ve İsviçre hükûmetleri de bağlılıklarını bildirdiler. Tripartite Deklarasyonu mevcut organlarının kifyetsizliği, ilgili devletlerin sayılarının az olması itibariyle tesirinden çok şey kaybetmiş oluyordu. Bununla beraber, milletlerarası tediyeler ve kambiyo meselelerinin, milletlerin hepsini ilgilendirmesi icap ettiği fikrine kazandırmış olduğu kuvvet ve ehemmiyet takdire şayandır.

II. Dünya Harbinin çıkmasıyla beraber Tripartite Deklarasyonu da ehemmiyetini kaybetti. Bununla beraber Harbin devamı müddetince, bilhassa Harb sonrası yıllarında daha kuvvetli bir milletlerarası tesanüde ihtiyaç olduğu fikri gittikçe kuvvet kazandı. Milletlerarası sahada, Harb sonrası devresinde tatbikata konulmak üzere bir takım plân ve programlar hazırlandı. Bunlar arasında Amerikan görüşünü temsil eden White Plânı ile İngiliz görüşünü temsil eden Keynes Plânı ehemmiyeti haizdir. Müstakil olarak hazırlanmakla beraber esas itibarile birbirine benzeyen bütün bu plânlar kısa zamanda diğer memleketler tarafından da benimsendi. Bu arada Birleşik Devletler tarafından davet edilen 44 memleket 1 Temmuz 1944 de Bretton Woods'da Birleşmiş Milletler Para ve Maliye Konferansında bir araya geldiler. Bu konferansda Milletlerarası Para Fonu ve Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası Anlaşmalarının metinleri tesbit edildi.

22 Temmuz 1944 de kabul edilen Milletlerarası Para Fonu Anlaşması 27 Aralık 1945 de yürürlüğe girdi. 1 Temmuz 1946 da da Fon faaliyete başladı. İlk faaliyet yılı sonunda 39 olan üye sayısı, 31 Mayıs 1958 de 67 ye yükselmiş bulunmaktadır.

(1) **First Ten Years of the International Monetary Fund**, Wash. D. C., August 1956.

MİLLETLERARASI PARA FONUNUN KURDUĞU SİSTEM

1. Fon'un Gayesi

Milletlerarası Para Fonu Teşkilâtının ana gayesinin, bağlı olduğu sistem içersinde mütalea edilmesi icap eder. Harb sonrası malî ve iktisadî problemlerini kavrayan Bretton Woods rejimi, kurmuş olduğu Organizasyonlarla iki taraflı gayesini tahakkuk ettirme yoluna gitmiş bulunuyordu. Bu gayeler; 1. üye memleketlerin tediye muvazenelerindeki muvakkat bozuklukları finanse etmek için kısa vadeli sermaye temini, 2. iktisaden az gelişmiş memleketlerin kalkınması ve harbten zarar görmüş memleketlerin ihtiyaçlarını temin maksadıyla uzun vadeli sermaye temini, olarak hülâsa edilebilir. İşte, Para Fonu bu gayelerden birincisini yerine getirmek için kurulmuştur. İkincisi Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası'nın vazifesidir. Esasen Bretton Woods İkizleri adıyla tanınan bu iki teşkilât birbirleriyle birinci derecede ilgili olup, gayeleri itibariyle de birbirlerini tamamlamaktadırlar.

Diğer taraftan Para Fonu'nun gayeleri Anlaşmanın birinci maddesinde izah edilmiştir. Bu gayeler şu şekilde hülâsa edilebilir: Teşkilâtın danışma mekanizması vasıtasıyla milletlerarası malî işbirliğinin tahakkuk ettirilmesi; milletlerarası ticaretin muvazeneli bir şekilde inkişafı ve genişletilmesinin temin edilmesi; kambiyo rayiçlerinde istikrarın temini ve rekabet dolayısı ile kambiyo rayiçlerinde yapılan oynama- ların önüne geçilmesi; carî muameleler üzerinde çok taraflı tediye usulünün tesisi; üyelere muvakkat malî yardımda bulunulması.

Para Fonu Anlaşması, döviz kurları ve milletlerarası tediyeler bahsinde bir takım ölçü ve standartlar vazetmektedir. Bunlar, milletlerarası ticaretin gelişmesi ve genişlemesi, yüksek seviyelerde istihdam ve gelir temini, üyelerin prodüktif sahalarının inkişafı gayesi ile kabul edilmiştir. Şüphesiz memleketler, muayyen zamanlarda tatbik edecekleri kontrol ve setlerle, milletlerarası ödemelerde muvakkat avantajlar temin edebilirler. Ancak bu avantajlar, diğer memleketler de aynı şekil ve mahiyette tedbirler alacak olurlarsa, kolaylıkla ortadan kalkabilir. Bu da, dünya ticaret hacminin azalması, dolayısı ile milletlerin tekâmülünün yavaşlaması ve refah seviyelerinin düşmesi gibi menfî neticeler

(2) Steiner and Shapiro, **Money and Banking**, Third Edit., New York 1953, s. 635.

(3) Enke and Salera, **International Economics**, Second Edit., New York 1952, s. 562.

doğurur. Diğer taraftan, dünyada hakikî gelirin artması, artan dünya ticareti ile mümkündür.

2. Para Fonu'nun Bünyesi

Anlaşmanın hükümlerini kabul ve tasdik eden her memlekete, Fonun üyeliği açıktır. Müstakil bir organizasyon hüviyetini haiz olan Para Fonu, Birleşmiş Milletlerle sıkı işbirliği yapmaktadır. Teşkilâtın idare merkezi, anlaşma hükümlerine göre en fazla kotası olan üyenin memleketinde, bugünkü durumda Birleşik Devletlerde, Washington D. C. de, bulunmaktadır.

Fonun en yüksek seviyedeki organı, 65 üye memleketin birer temsilcisinden teşekkül eden Genel Kurul (Board of Governors) dur. Her sene bir defa olmak ve genel siyasetle ilgili meseleleri görüşmek üzere bir araya gelirler. Yeni üyelerin kabulü, kotalarda yapılacak değişiklikler, herhangi bir üyenin çekilmesi, meselelerinin görüşülmesi bu organın başlıca vazifeleri arasındadır.

Para Fonunun günlük işlerini, Genel Kurulun verdiği yetkiye dayanarak, Yönetim Kurulu (Executive Directors) idare eder. Yönetim Kurulu üyelerinin sayısı on yedi tane olup, bunlardan beş tanesi şahsen ve doğrudan doğruya olmak üzere beş büyük üye devleti temsil ederler. Bu beş devlet, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Çin, Fransa ve Hindistan'dır. Diğer geriye kalan on iki direktör birer gurup memleketi temsil ederler. Her üye memlekete bir şans verebilmek için bu direktörler birkaç senede bir seçimle yenilenirler. Son olarak, bir araştırma heyetinin ilâvesile Fonun organizasyonu tamamlanmış olur.

Para Fonunun sermayesi esas itibariyle, üye memleketlerin iştirak hisselerinden teşekkül etmektedir. Her üyenin iştirak hissesine eşit bir kotası vardır. Üyeler kotalarının yüzde yirmi beşini altın, geri kalanını da kendi memleket paraları ile ödemek zorundadırlar. Kotaların hacmi, her memleketin dünya ticaretindeki payı, nüfusu, ve millî geliri bakımından nisbî ehemmiyeti ile yakından ilgilidir. Kota, hem her memleketin Fona ne kadar yardım yapmış olduğunu, ve hem de muvakkat tediye muvazenesi güçlüğü halinde, Fondan ne miktar kredi alabileceğini ifade eder.

Fonda üyelerin sermayeleri toplamı takriben 9 milyar dolardır. Bu rakam yukardaki izahtan anlaşılacağı üzere, üyelerin kotaları toplamını da göstermektedir.

Esas itibariyle Para Fonunda oy verme kotaya dayanmaktadır. Oy verme formülüne gelince; her üye memleket başlangıç olarak 250 oya

sahiptir ve oy miktarı kotasının her 100.000 dolarlık miktarı için bir oy olarak artar.

Görüldüğü üzere Fon'da tek memleket tek rey usulü cari değildir. Bu yüzden, iştirak nispeti büyük olan birkaç memleket bir araya geldikleri zaman basit çoğunluğu temin etme imkânına sahiptirler. Birçok meselelerde de karar verilebilmesi için basit çoğunluğun temini kâfi gelmektedir. Ancak, üyelerin rey verme kudreti sabit değildir. Üyeler Fonun sermayesini kullandıkları nispette rey kaybederler, ve başka memleketler tarafından Fondan paraları çekilmiş memleketler de o nispette rey kazanırlar. İlgili formül şu şekildedir: Kullanılan her 400.000 dolar için bir rey kaybedilir, ve parası kullanılan üyeler de, parasının kullanılan her 400.000 doları için bir rey kazanır. Bu sebepten, Fondaki kotasından devamlı olarak istifade etmediği, ve diğer memleketler Fondan mütemadiyen dolar çektikleri için, Amerika devamlı olarak rey kazanmaktadır.

3. Para Sistemleri Muvacehesinde Fonun Yeri

Fonun tesis ettiği durum, üç değişik sistemin geçmişteki tatbikatından elde edilen tecrübelerle dayanmaktadır. Bunlar milletlerarası altın standardı, müstakil millî paralar, ve kontrollü kambiyo sistemleridir. Tam manası ile tatbik edildikleri takdirde bunların hiçbiri tercihe şayan görünmediler. Gerek altın standardının, gerekse diğerlerinin kabule şayan olmadıklarını gören mütehassıslar, gayesi itibarı ile enter nasyonal olan, fakat altın sisteminin zayıf noktaları ile malûl bulunmayan bir para sistemi meydana getirmek istediler. Çok taraflı ticaretin gelişebilmesi için sistemin enternasyonal olması, ticaret ve yatırımların emniyeti için kambiyo rayiçlerinde istikrarın temini icap etmekte idi. Aynı zamanda, milletlerarası bir anlaşma zemini hazırlamak için, para ve maliye meselelerinde milletlerin egemenliğine riayet mecburiyeti kendisini hissettirmekte idi. İşte Fon, bu derece birbirine zıt ve muhakkak halledilmesi icap eden meselelere karşı karşıya bulunuyordu.

Fon, yukarıda bahsedilen her üç sistemden de bazı kısımlar almak sureti ile, bu nazik meseleyi halletme yolunu bulmuş gibi görünmektedir. Altın, üyelerin paralarına esas teşkil etmek üzere bırakılmıştır. Altın alım satımlarının, Fon tarafından tayin edilen limitler arasında yapılması esası kabul edilmiştir. Ancak altına olan bu bağlılık rijit olmayıp, icap ettiği hallerde Fon'un muvafakatı ile paraların değerinin değiştirilebileceği derpiş olunmaktadır. Görüldüğü üzere, Para Fonu, altın standardını müstakil paralarla bağdaştırmaya çalışmıştır.

4. Fon Yardımının Mekanizması

Para Fonu, esas itibarıyla üye memleketlerin hazineleri, merkez

bankaları, veya diğ̈er selâhiyetli organları ile münasebette bulunur. Bir memleket, ihtiyacı olan memleket parasını kendi parası ile satın almak suretiyle Fon'un yardımından istifade eder. Bütün muameleler tespit edilmiş kurlar üzerinden yapılır.

Daha önce de söylediğimiz gibi her memleketin altın ve kendi parası ile ödenmiş bir kotası vardır. Fondan normal olarak temin edeceği yardımı da bu kotanın hacmi tayin eder. Bir üye 12 aylık bir devre içinde Fondaki kotasının yüzde yirmi beşinden fazla olmayacak kadar para satın alabilir. Yine yekûn olarak bu miktar kotasının yüzde 200 ünü geçemez. Ancak Fon istisnaî hallerde, yine Anlaşma hükümlerine göre bu miktardan fazlasına müsaade edebilir ve tatbikatta da etmektedir.

Para Fonu üye memleketlere yardım mevzuunda, 1952 yılındanberi yeni bir usul daha kullanmaktadır. Bu teknik "stands-by-arrangements" şeklinde ifade edilmekte olup, yapılan anlaşmalarla üye memleket belli bir zaman süresi içinde belli bir miktar parayı istediği zaman alabilir. Bazı memleketler bu tip yardımı, bilhassa kambiyo kurlarının daha liberal bir hale konması için programlar tatbik ettiği zaman daha faydalı bulmaktadırlar. Böylece bir defada yüzde yirmi beşden daha fazla çekebilmek imkânı hasıl olmaktadır.

Bir diğ̈er üye memleket parasını satın alan üyeler binde 5 lik bir hizmet ücreti öderler. Eğer üye üç ay zarfında parasını geri satın alırsa başka bir masraf istenmez. Eğer o memleketin Fondaki mevcut parası kotasını tecavüz etmiyorsa yine masraf ücreti alınmaz. Aksi takdirde yılda yüzde ikiden başlayarak müddete ve alınan miktarın kotadaki nisbetine göre masraf ödenmesi icap eder. Stand - by - arrangements için senelik olarak binde 25 ödenir.

Fondan para çekilebilmesi için, bu paranın kullanma yerinin Para Fonunun gaye ve prensipleri ile ahenkli olması lâzımdır. Fonun bu hususta bir takım kontrol usulleri vardır. Birincisi, Fon hususî müsaade vermedikçe her üyenin bir veya birkaç sene için çekebileceği miktar sınırlandırılmıştır. İkincisi, satın alınan her yabancı memleket parası için yukarda izah edilen miktarlarda hizmet ücreti ödenmesi icap eder. Üçüncüsü, Para Fonundaki kotasının dörtte birinden fazlasını kullanan memleketler, artan nisbetlerde yıllık ücret ödemek mecburiyetindedirler. Dördüncü olarak da herhangi bir memleket, Fondan parasını geri satın alacağı zaman, altın veya yabancı dövizle almak mecburiyetindedir.. Bütün bunların yanında, eğer Para Fonu idarecileri Fonun kaynaklarının yerinde kullanılmadığını müşahade edecek olar-

sa, herhangi bir memlekete yapılan yardımı kesme selâhiyetine de sahiptir.

Para Fonunun son yıllarda yardım hususunda takip ettiği siyasetin esaslarına gelince (4) : Bir kere ilk yüzde yirmi beşi çekmek için yapılan müracaatlar gayet müsait karşılanmakla beraber yine de o memleketin güçlüklerini halletmek için samimî gayrette bulunmadığına bakılmaktadır. Yüzde elliye kadar olan talepler için daha ileri gidilerek, o memleketin, konvertibilitenin devamı veya kurulması hususunda yapmakta olduğu gayretlere bakılmaktadır. Yüzde elliden fazla talepler, ancak alâkâlı memleket malî bir reform veya tesirli bir yeni politika takip edecekse, nazarı itibare alınmaktadır. Son yıllarda ve bilhassa 1956 dan sonraki devrede milletlerarası sahada sermaye bulma güçlüğü baş göstermiş, ve bu durum Fona yapılan müracaatları, dolayısıyla Fonun faaliyetlerini artırmıştır.

Ne gibi vaziyetlerde Fona müracaat edildiğini ve hangi hallerde Fonun yardımda bulunduğunu anlamak için, bu halleri dört kategoride toplayıp incelemek lâzımdır:

Birincisi birdenbire ortaya çıkan acil hallerdir. Meselâ, 1956 Süveyş Kanalı ihtilâfı bu tip hallerden bir tanesidir. İngiliz ekonomisi esas itibariyle sıhhatli olmasına rağmen, Süveyş ihtilâfının sterlinin kıymeti üzerinde menfi tesirler yaptığı müşahade edildi. İngiliz hükûmetinin ve delegelerinin, diğer mahzurlu tedbirler almayacaklarına dair teminat vermeleri üzerine, İngiltere'ye yardımda bulunuldu.

İkinci hal, bazı memleketlerin hususî durumları dolayısı ile meydana gelmektedir. Bu tip memleketler heterojen bir gurup teşkil etmekte olup ağır istihlâk ve yatırım harcamaları yüzünden cari tediye muvazenelerinde devamlı olarak ve artan bir tazyik müşahade etmektedirler. Son yıllarda Arjantin, Danimarka, Fransa, Hindistan ve Japonya bu memleketler arasında görülmektedir. Bu tip memleketlere, para stoklarını takviye etmek üzere yardım yapılmakta ve bunların tehlikeli devreyi enflâsyonist tedbirler almadan atlatalmalarına gayret gösterilmektedir.

Üçüncü halde yardım, meselâ mevsimlik tediye muvazenesi açığı gibi, muvakkat tediye güçlüklerini karşılamak için yapılmaktadır. Bu memleketler umumiyetle tek tip mahsulün ihracatına bağlanmakta ve bu yüzden mahsul satılmadan önceki devrelerde ciddî güçlüklerle kar-

(4) Per Jacobson, **Summary Proceedings**, Annual Meeting 1957 International Monetary Fund.

şlaşmaktadırlar. Bu tip yardım anlaşmaları umumiyetle altı ay bir sene arasında geri ödemek üzere yapılmaktadır. Miktar itibarile mhim olmasa dahi, Fonun yapmış olduğu işlerin çeşitliliği bakımında bir misal olması dolayısıyla ehemmiyetlidir .

Dördüncü halde yardım, birçok Lâtin Amerika memleketlerinin olduğu gibi stabilizasyon programlarını takviye gayesini gütmektedir. Bu memleketler geçmişte tatbik edegeldikleri çok çeşitli kur tatbikatından kurtulmak için, serbestçe dalgalanan döviz kurlarını şimdilik tatbik etmektedirler, ve paraları bir istikrara kavuştuktan sonra resmî bir kur' tesbit edeceklerdir. Ancak bu devrenin muvaffakiyeti için bu yardıma geniş ölçüde ihtiyaçları vardır.

5. Para Fonunun Diğer Milletlerarası Teşekküllerle Münasebeti

Fonun Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletlerle olan yakın alâka ve işbirliğinden bahsetmiş bulunuyoruz. Ayrıca GATT Anlaşmasında Para Fonu ile sıkı işbirliği yapılacağına dair hükümler mevcuttur. 1947 Eylülünde Fonla Gatt arasında bir anlaşma yapılmış, ve Para Fonu GATT'ın muhtelif toplantılarına iştirak etmiştir.

III

MİLLETLERARASI PARA FONU'NUN FAALİYETLERİ

Bu kısımda Fon'un şimdiye kadar yapmış olduğu muamelelerin mahiyet ve hacimlerinden, Fon'un istişarî mahiyetteki hizmetlerinden ve Fon'un yayınlarından bahsedeceğiz.

1. Para Fonu'nun Muameleleri

Fon'un, 1947 de faaliyete başlayalıdanberi, 1957 ye kadar olan on sene zarfında yapmış olduğu kredi ve stands-by-arrangements şeklindeki muamele yekûnu 3,5 milyar doları bulmuştur. Bu müddet zarfında kredi şeklinde verilen miktar 2,8 milyar dolar olup bunun 1,1 milyar doları geriye ödenmiş durumdadır (5). 1952 de kabul edilen prensibe göre, Fondan alınan paralar üç sene zarfında -bazı hallerde beş sene- geriye ödenmek zorundadır. Bazı istisnalarla kaidenin tatbik imkânı bulunduğu görülmektedir.

Fonun muamele miktarı seneler arasında mühim değişiklikler göstermektedir. Meselâ 1947 - 1949 yılları arasında, üye memleketlerin bir

(5) Summary Proceedings, *op. cit.*, s. 12.

çoğunda kritik bir tediye muvazenesi açığı görülmüş, bu yıllar arasındaki muamele yekûnu 777 milyon doları bulmuştur. 1950 den sonra 1956 ya kadar memleketler dış ticaretinde görülen düzelme ile beraber, Fonun yardımına duyulan ihtiyaç da azalmıştır. 1956 ve 1957 yılları ise en faal yıllar olmuştur. Bunun sebebi, son yıllarda milletlerarası münasebetlerde görülen hususî kredi temini güçlüğüdür.

1946 - 1956 yılları arasındaki on sene zarfında, yirmi sekiz memleketle, seksen bir adet muamelede bulunulmuştur. Muamelelerin hacmi, Habeşistan'a verilen 300 bin dolarlık kredi ile, İngiltere'ye verilen 120 milyonluk kredi arasında değişmekte olup, ortalama 15 milyondur. Diğer taraftan Fon, Haziran 1956 ya kadar stand-by-arrangements şeklinde 170 milyon dolarlık muamele yapmıştır.

Para Fonu her türlü para ile muamele yapabilirse de, şimdiye kadar yapılanlar sadece dört memleket parasının satışı şeklinde olmuştur. Bunlar, en başta Amerikan doları olmak üzere, sterlin, Belçika frangı ve Alman markıdır.

2. Para Fonu'nun İstisari Mahiyetteki Hizmetleri

Üyelerin yardım isteklerine vaktinde cevap verebilmek için Fon, mütehassıslar vasıtasile her üye memleketin iktisadî durumunu yakından tetkik eder. Bu şahısların verdikleri raporlar esas alınarak kambiyo ve tediye vaziyetleri münakaşa ve müzakere edilir. İcap ederse vaziyetlerini düzeltmek için üyelere yol gösterilir.

Bir de Fon daha ilk yıllardan beri üyelere teknik yardımda bulunmaktadır. Üyelerin talepleri üzerine Fon mütehassısları ilgili memleketlere gitmekte, ve oradaki durumu inceledikten sonra raporlarını vermekte ve tavsiyelerini yapmaktadırlar. Aynı zamanda Fon, mütehassıslarını, yine arzu edildiği takdirde üye memleketlerin hükûmetlerine kiralamaktadır. Bazan da Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası gibi bazı milletlerarası müesseselerde malî mütehassıslar bulundurmaktadır.

Ayrıca teknik yardım faslından olmak üzere, Para Fonu 1951 senesindenberi, muhtelif memleketlerin Merkez Bankalarında veya diğer malî müesseselerinde çalışan personeli bir yetiştirme programına tabi tutmaktadır. Bu yolla şimdiye kadar 50 kadar memleketin 100 den fazla temsilcisi, bu kurslarda hazırlanmışlardır. Fonun diğer aktif işlerinde çalışan personelle beraber bu kimseler, muhakkak ki memleketlerinde Fonun gaye ve prensiplerini benimsemiş olarak ve tecrübelerini kullanarak faydalı olmaktadır.

3. Fonun Yayın ve İncelemeleri

İstisnâ mahiyetteki hizmetlerini başarabilmesi için Fonun elinde devamlı olarak doğru malûmatın bulunması icap eder. Bunun için Fon üye memleketlerin para rezervleri, dış ticareti, kambiyo kurları, para ve banka muameleleri, maliyesi hakkında devamlı olarak malûmat toplamakta ve bunlar üzerinde çalışmaktadır. Bu malûmatın bir kısmını da yayınlamaktadır.

Fonun yayınları sadece hükûmetler için değil aynı zamanda işletmeler, ve araştırma yapanlar için de ehemmiyeti haiz kaynaklardır. Bunlar arasında, aylık olarak basılan "International Financial Statistics", "Balance of Payments Yearbook", "Directon of International Trade" zikredilmelidir. Ayrıca haftalık olarak neşredilen "International Financial News Survey" de iktisadî ve malî durum tahlilleri, dünyanın ileri gelen mecmua ve gazetelerinden özetlenerek verilmektedir. "Annual Report on Exchange Restricitions" de senelik olarak, üye olan ve üye olmayan büyük memleketlerin kambiyo sistem ve kontrolleri hakkında malûmat verilmektedir. Fon idarecilerinin teknik çalışmalarının, bilhassa araştırma yapanlara açıklanması gayesile "International Money Bank Staff Papers" neşredilmektedir.

IV

PARA FONU VE NORMAL KAMBIYO MÜNASEBETLERİ

Dünya iktisadî müstakil paraları olan memleketler arasında bir ticaret ve yatırım şebekesini ihtiva eder. Bu geniş sisteme istikamet veren ise memleketler kambiyo kurlarıdır. Bu kurlarda temin edilecek istikrarın dünya iktisadî üzerindeki müsbet tesirleri aşikârdır. İşte Para Fonu'nun başlıca gayelerinden bir tanesi de döviz kurlarında nisbî istikrarın teşvik edilmesidir. Para Fonu'nun derpiş ettiği sistem, rijit kambiyo kurlarını esas olarak kabul eden eski altın standardından tamamen ayrılmaktadır.

Şimdi meseleyi daha yakından tetkik edelim.

1. Resmî Döviz Kurları Sistemi

Para Fonu Anlaşması tesanüt ve anlayış yolu ile kambiyo kurlarında istikrarı temin için uğraşmaktadır. Üye olan her memleket Fonla anlaşmak suretiyle, kendi parası için, altın veya 1 Temmuz 1944 tarihindeki ağırlık ve ayardaki Birleşik Devletler dolarına göre bir kıymet tesbit eder. Üyeler bir kere tesbit ettikten sonra artık Fonun muvafakatı olmadan para kıymetinde yüzde ondan fazla bir değişiklik yapamazlar.

dan da biliniyordu. 1946 senesi yıllık raporunda şöyle denilmekte idi (6).

“Bazı hallerde, yüksek seviyedeki millî iktisadî aktiviteler muvacehesinde milletlerarası tediyelerde meydana gelecek muvazenesizlik dolayısı ile bu tesbit edilen rayiçlerin tatbiki imkânsız hale gelebilir. Bazı memleketler istikbalde bugün tesbit edilen rayiçlerle mallarını satamayabilirler. Ancak böyle hallerde dahi lüzumlu değiştirmeler Fonun yardımı ile yapılmalıdır”.

Devalüasyon ihtiyaçlarının kendisini şiddetle hissettirdiği harp sonu devresinde, Eylül 1949 a kadar sadece üç memleket bu yola tevessül etti. Ancak bu devreyi takip eden 1949 devalüasyonları, son yıllarda yapılmış devalüasyonların en geniş çapta olanları idi. Paralarını devalüe eden memleketler ithalâtı, dünya ithalâtının yüzde altmış beşini kavriyordu.

Eylül 1949 dan sonra Fonla anlaşmak suretiyle dokuz devlet daha devalüasyona başvurmuştur. Bununla beraber Fon da bu usulün hiç bir zaman nihai ve emin çare olduğunu kabul etmemiştir. Fonun bu husustaki noktai nazarını řu şekilde hülâsa edebiliriz. Devalüasyon sadece bir memleketin tadiye güçlüklerinin düzeltilmesi için bir zemin hazırlar. Hakikî reform ve kurtuluş ancak banka kredileri, yatırımlar, ücret, subsidiler, devlet masraf ve vergileri üzerinde tatbik edilecek politika vasıtası ile temin edilebilir .

Bugün kambiyo rayicini Fonla yapılan bir anlaşma sonunda tesbit etmemiş bulunan dokuz üye memleket daha mevcuttur. Bunlar arasında bulunan Fransa, parasının kıymetini 1946 da tesbit etmiş, 1948 de bunu değiştirmiş ve henüz Fonla yeni bir rayiç üzerinde anlaşmış değildir. Bununla beraber Fransa ve diğer memleketler mevcut resmî rayiçlerin değişmesi halinde Fonla anlaşmayı kabul etmişlerdir.

Dalgalı Kurlar (Fluctuating Rates): Birkaç Fon üyesi memleket resmî bir rayiç tesbit ederek gelişen ekonomileri muvacehesinde bu rayice bağlı kalmayı kabul etmek istememişlerdir. Meselâ 1950 denberi Kanada için durum böyledir. Fon esas itibarile bu tip siyasete taraftar olmamakla beraber, ikna edici hallerde muvakkat olması kaydiyle muvafakat göstermektedir.

Birden Fazla Kur (Multiple Rates): Burada da Fon bu usulün en faydalı olmadığı kanaatını izhar etmekte ve tatbikatta ancak bazı

(6) First Ten Years of the International Monetary Fund, **op., cit.**, p. 10

hallerde ödeme güçlükleri muvacehesinde, muvakkat bir zaman için tatbikine göz yummaktadır.

2. Daha Serbest Milletlerarası Ticaret ve Ödemelere Doğru

Fonun gayelerinden birinin de , dünya ticaretinin inkişafına engel olan dış ticaret tahditlerinin kaldırılması olduğunu söylemiştik. Bu durum anlaşmanın VIII. maddesinde sarih olarak belirtilmektedir: "Hiçbir üye, Fonun muvafakatı olmadan, cari milletlerarası muamelelerde ödemeler ve transferler üzerine maniler koyamaz". Bununla beraber, bazı memleketler için, kontrollara baş vurmada tediyeye problemlerini halletmek imkânı olmadığını nazarı itibara alan Fon Anlaşması, bu meseleyle ilgili olarak harp sonrasında, bir geçiş devresi için, bu tip muamelelere muvafakat edeceğini ifade etmiştir. Bununla beraber bu tedbirlerin muvakkat bir süre için tatbik edilmesi icap etmektedir.

Fonun faaliyete başladığı yıllarda mevcut bulunan kronik ödeme güçlükleri karşısında bu tip kontrol geniş ölçüde tatbikat bulmuştur. Ancak son yıllarda bu tarz kontrollarda bir gevşeme görülmektedir.

Kontrollerdeki bu azalışla beraber, yine harp sonrası yıllarında tatbikat bulan iki taraflı (bilateral) ticarete de bir düşüş görülmektedir. Son yıllarda Fonun bu tip ticarete son verilmesi hususunda gayret gösterdiği müşahade olunmaktadır.

3. Paralarda Konvertibilitenin Temini

Yine Fon anlaşmasına göre, hiçbir memleket Fonun muvafakatı olmadan birden fazla kur veya tefrik edici kur muamelelerine baş vramaz. Aynı zamanda her üye diğer memleketlerde tediyeye fazlası olarak kalan parasını, ya o memleket parası ile veya altın ile satın almak mecburiyetindedir. Bu maddeler Fonun üye memleketler paraları hakkındaki konvertibilite kararlarıdır.

Büyük veya küçük her memleket, parasının tam konvertibil olması meselesi ile karşı karşıyadır. Fakat mühim olan mesele dünya ticaretinde önemli yer işgal eden memleket paralarının konvertibil olmasıdır. Eğer bu memleket paraları konvertibil olsaydı dış ticarete tefrik yapmaya ihtiyaç kalmazdı.

Fon kuruluş yıllarında memleketlerin karşılaştıkları tediyeye güçlüklerini düşünerek bir geçiş devresi için konvertibilite bulunmamasına müsamaha göstermiştir.

Son birkaç sene içinde konvertibilite sahasında da terakki görüldü. Bununla beraber henüz sadece on memleket Fon Anlaşmasına göre paralarına konvertibilite tanımışlardır. Diğer taraftan birçok Batı Avru-

pa memleketleri de paralarına geniş bir saha içinde transfer edilebilme hakkını tanımışlardır.

4. Kıt Paralar Durumu

Para Fonu Anlaşması, yukarda izahına çalıştığımız prensiplere "Kıt Paralar - Scarce Currencies" meselesi ile bir istisna tanımış bulunmaktadır. Önce Amerika Birleşik Devletlerinde başlayıp süratle dünyaya yayılan 1930 buhranı, diğer memleketleri, Amerikan iktisadî siyaseti üzerinde daha dikkatli olmaya sevketti. İktisadî defahı ancak Amerikaya ham madde satmakla kayıtlı bulunan memleketler o zaman kendilerini çok güç vaziyette hissetmişlerdi. Kıt paralar durumu meselesinin Anlaşmaya girmesi esas bu sebepten dolaydır.

Herhangi bir memleket parasının Fondaki mevcudu azalmış ise Fon bunu resmen kıt para olarak ilân eder. Eğer herhangi bir para Fondan mütemadiyen çekilmişse ve bu paranın arzı mühim miktarda azalmışsa, o paranın kıt olduğu ifade edilir. Böyle bir durum muvacehesinde memleketler, Fona bildirmek şartıyla dış tediyelerde kıt para ile yapılan ödemeler için kontrollar vazedebilirler. Yani, kıt para durumunun Fon tarafından ifadesi bu memleketlere kıt para memleketi ile olan ticaretlerini kontrol hakkı tanır.

Herhangi bir memleketin parası kıt olduğu zaman, Fon ya bu memleket parasını borç alarak veya altın satmak suretiyle satın alarak, durumu tashih yoluna gider.

V

MİLLETLERARASI PARA FONU VE TÜRKİYE

Türkiye Fonun ikinci tip, yani kurucu olmayan üyelerindedir. 19 Şubat 1947 tarih ve 5016 sayılı kanun, Milletlerarası Para Fonu ve Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasının kurulmasına dair anlaşmaları imzalamak ve bu teşekküllere katılmak için gerekli olan işlemleri yapmak selâhiyetini Hükûmete vermiştir. 11 Mart 1947 de Washington'da hükûmet temsilcimiz tarafından gerekli vesikaların imzalanması ile Türkiye hem Fona, hem de Dünya Bankasına iştirak etmiştir.

Anlaşmaya katılabilmek için, bilindiği üzere paramızın altına veya 1 Temmuz 1944 deki değerine göre Amerikan dolarına bağlanması icap etmekteydi. Bu parite Hükûmetin 9 Eylül 1946 daki kararı ile tespit ve Amerikan doları = 2.80 T. L. kuru kabul edildi. Bu suretle Türk parası, vasıtalı bir şekilde Amerikan dolarındaki altına bağlanmış oluyordu.

yekûn kotaların binde 48 idir. Türkiye kotasının yüzde yirmi beşini yani 10,750,000 dolarını altın olarak, geriye kalan yüzde yetmiş beşini yani 32,250,000 dolarını Türk parası (90,300,000 T.L.) ile ödemiştir.

Türkiye Para Fonunda, Avusturya, Belçika, Kore, Lüksemburg ile aynı gurupta olup, bu gurup Yönetim Kurulunda Belçika delegesi tarafından temsil olunmaktadır. Türkiye'nin sahip olduğu rey sayısı 680 olup yekûnun binde 65 ini teşkil etmektedir. Türkiye'nin mensup olduğu gurup reylerin yüzde 4.46 sına sahip bulunmaktadır.

Türkiye Para Fonundan ilk defa 1947 de beş milyon dolarlık parasın almıştır. Bundan sonra 1952 yılına kadar hiçbir muamelede bulunmamış, bu sene içinde on milyon dolar daha almış, ve yine aynı sene beş milyon dolarlık borcunu ödemiştir. 1953 yılında ise Türkiye'nin Para Fonundan yirmi milyon dolarlık kredi satın almış olduğu görülmektedir. Bu paranın, 18,480,000 Alman markı, 2,000,000 sterlin, ve 10,000,000 Amerikan doları olarak teksim edildiğini anlıyoruz.

Yukarıdaki rakamlardan anlaşılacağı üzere Türkiye 1953 yılındaki 12 aylık devre içinde kotasının yüzde yirmi beşinden fazlasını çekmiş bulunmaktadır. Fon idaresi Türkiye'ye bu parayı verebilmek için Anlaşmanın beşinci maddesinin dördüncü fıkrasından faydalanmışlardır. Bu fıkraya göre Fon münasip görürse yüzde yirmi beş kaidesinden, Fonun kaynaklarını devamlı olarak kullanmaktan içtinap etmiş üyeler lehine vazgeçebilir. Ayrıca lehinde feragatta bulunacağı üyenin devrevî veya istisnaî ihtiyaçlarını da nazarı itibara alır. 1954 yılı Raporunda belirtildiğine göre Türkiye'nin 1953 yılındaki durumu böyle bir karara ihtiyaç göstermekte idi. 1953 yılında ithalâtla mukayese edildiğinde ihracatın bir terakki kaydettiği müşahade edilmekte olup, bununla beraber bilhassa Avrupa İktisadî İşbirliği memleketlerine olan ticaret açığı yüksek seviyede bulunuyor ve transferleri yapılmayan ithalât borçları meselesi de ehemmiyetini muhafaza ediyordu.

Milletlerarası Malî İstatistiklerden elde edilen malûmata göre, 1954 senesinde Fondan, altı milyon dolar karşılığı Türk parası geriye satın alınmıştır. 1955 senesinde dokuz milyon dolar daha geriye alınarak Türkiye'nin Fona karşı olan borç ve vazifesi yerine getirilmeye çalışılmıştır. 1956 senesinde Fonla hiçbir muamelede bulunulmamış, 1957 senesinde 13.5 milyon dolarlık kredi alınmasına mukabil eski borçlardan 7milyon doları Türk parası satın alınmak suretiyle ödenmiştir. 1958 yılı Nisanına kadar temin edilen malûmata göre Türkiye Para Fonundaki borcunun dört milyon dolarını daha ödemiş bulunmaktadır.

siyle Amerikan doları, sterlin ve Alman markıdır-, buna mukabil 17.5 milyon dolarlık krediyi, parasını satın almak suretiyle ödemiş bulunmaktadır. Şu anda Para Fonunun elinde 49.6 milyon dolar değerinde Türk parası bulunmakta olup, bu miktar Türkiye'nin Fondaki kotasının yüzde 115 ine eşittir (7).

1958 senesi Ağustos ayında Para Fonu Türkiye'ye yirmi beş milyon dolarlık yeni bir kredi açmış bulunmaktadır.

Türkiye'nin Para Fonu ile şimdiye kadar münasebetleri karşılıklı anlayışa istinat etmektedir. Şimdiye kadar yapılan talepler reddedilmemiş ve Para Fonu idarecileri, içinde bulunduğu müşkül şartlardan kurtulması için Türkiye'de daimî müzaharete bulunmuşlardır. Türkiye geçiş devresi şartlarından istifade eden bir üyedir ve bu durum her sene bir sene daha uzatılmaktadır.

Milletlerarası Para Fonu'nun IX. senelik toplantısı 1955 senesinde İstanbul'da yapılmıştır.

VI

UMUMÎ TENKİT VE NETİCE

Bu kısımda önce, son yıllarda dünya iktisadında görülen temayülleri ve Para Fonunun bu iktisat düzeninde oynuyabileceği rolü izah edeceğiz. Ayrıca geleceğin problemlerine de temas edilecektir. Daha sonra da Para Fonunun umumî bir tenkidi yapılacaktır.

1. Para Fonu ve Dünya İktisadı

Bugünkü dünya iktisadı İkinci Dünya Harbinden önceki devreye nazaran daha kuvvetli ve muvazeneli bir manzara arz etmektedir. İstihsalde müşahade edilen artış, iktisaden gelişmiş memleketlerde bu günkü seviyede veya daha yüksek seviyelerde devam edeceğe benzemektedir. İktisaden az gelişmiş memleketler için yapılacak daha pek çok iş bulunmakla beraber, buralarda da gelişmenin hızlanacağı söylenebilir.

Bununla beraber dünya yeni bir problemle karşı karşıya bulunmaktadır. Bu da iktisadî gelişme ve tam çalıştırmanın para stabilitesi ile bağdaştırılabilmemesidir. Bu problemin halledilmesi de iktisadî ve ma-

(7) International Financial Statistics, Sep. 1958, International Monetary Fund.

lî politikanın her sahasında yüksek seviyede disiplin ister. Devamlı bir inkişafta en büyük tehlike enflasyonun sebep olduğu durumdur. Enflasyon önlenmedikçe devamlı iktisadî gelişme bir hayaldir. Esas itibarile Para Fonu da kaynak ve çalışmalarını, kuvvetli ve muvazeneli bir dünya ekonomisinin tahakkukuna tevcih etmiş bulunmaktadır.

Son yıllarda dünya ticareti de istihsal seviyesine muvazi olarak artmış bulunmaktadır. Bu devamlı artışın sağlanmasında Fonun mühim bir yer işgal ettiği aşikârdır. Kambiyo tahditlerinin kaldırılması, konvertibil paralara dayanan bir tediye sisteminin kurulması, para stoklarının genişlemesi, bu imkânları daha da artıracaktır.

Burada para stokları üzerinde bir parça durmakta fayda vardır. İkinci dünya harbinden önceki devrede stok sıkıntısı pek fazla değildi. Ancak 1938 ile 1955 yılları arasında dünya ticaret hacmi 21 milyar dolardan 84 milyar dolara yükseldi. Buna muvazi olarak da para stokları meselesi de ehemmiyet kazandı. İlâve stoklar istihsal edilen altın, dolar ve sterlin olarak muhafaza edilmektedir. Para Fonunun mevcut stokları ise, 1.8 milyar doları altın, 1.8 milyar doları Amerikan doları, 1.1 milyar doları sterlin ve dört milyar dolardan fazla miktarı da diğer memleketler paraları şeklinde bulunmaktadır. Eğer bu stoklar iyi kullanılırsa bugünkü ihtiyaca yetebilecek çokluktur.

Geleceğin problemlerine bir göz atacak olursak, dünya iktisadî geliştikçe milletlerarası para sahasında işbirliği için yeni fırsat ve problemlerin doğacağını müşahade edebiliriz. Geçiş devresinin güçlük ve karışıklıkları azalacak veya tamamen ortadan kalkacaktır. Buna mukabil aşırı yatırım ve istihlâk temayülündeki artışılar enflasyonist tesirler ve dolayısıyla tediye güçlükleri yaratacak mahiyette görülmektedir.

Bu durum muvacehesinde Para Fonunun en mühim vazifesi, meselelerini esasından halledecek ve sebeplerini ortadan kaldıracak bir siyaset takibine üyelerini devamlı şekilde ikna etmek olacaktır. Bir bakıma dünya iktisadının geleceği, Fon ve üyeleri arasındaki sıkı işbirliği ile yakından alâkalıdır.

2. Para Fonunun Tenkidi

Daha önce de belirtmeye çalıştığımız gibi, Para Fonu 1930 larda edinilen tecrübeler üzerine bina edilmiştir. Henüz harb bitmeden, böyle yeni ve yaratıcı bir teşebbüse girişilmiş olması muhakkak ki takdire şayan bir vakiadır.

Ancak Para Fonu, kapladığı sahanın büyüklüğü ve gayri mütecanis karakteri dolayısıyla pek çok güçlüklerle karşılaşmıştır. Hükûmetler işbirliği hususunda söz vermiş olabilirler. Bununla beraber hayatî menfaat gör-

dükleri hallerde bazen bu sözlerinden kolayca döndükleri de bir vakı-
adır. Para Fonu için de aynı durum varittir. Meselâ, 1948 yılında Fran-
sa farklı bir para sistemi kullanacağını ifade etti ve mazeret olarak ta
Fonun geçiş devresine ait hükümlerini ileri sürdü. Fransa'nın bu şe-
kilde hareket etmesinin diğer memleketler için fena bir misal teşkil et-
mesinden korkan Fon müdahalede bulundu. Fakat Fransa bu durumu
bir sene kadar devam ettirdi.

Bunlar yanında, Fonun kuruluş ve işleyişine dair daha başka
tenkitler de yapmak mümkündür. Birçoklarına göre Fonun devam et-
tirmeye çalıştığı kambiyo rayici istikrarı, iktisadî hakikatlere uymamak-
tadır. Bugün dünya memleketleri hiç de birbirine uyan iktisadî siya-
setler tatbik etmemektedirler. Bazıları bir enflasyon politikası takip
ederken, diğerleri sabit fiyat politikası gütmekte ve hatta bazıları def-
lasyon programı tatbik etmektedirler. Memleketler iktisadına bir ben-
zerlik ve takip edilen politikada beraberlik olmadığına göre, kambiyo
rayiçleri de buna uygun olarak az veya çok dalgalanmaktadır. Böylece,
meselâ enflasyon sebebi ile ihracatı azalan memleketler, bu enflasyonu
azçok nötralize edecek bir devalüasyon ile dış ticaretlerinin tamamen
çıkmaza girmesinden korunabilirler. Bu muhakeme tarzı bazı esaslı se-
beplere istinat etmekle beraber, böyle bir siyaset takibinin milletlera-
rası ticarete karşılık, anlaşmazlık ve gayri muayyenliğe sebep olacağı
da bir hakikattir.

Diğer mühim bir güçlük te, Fonun bütün araştırma imkânlarına
rağmen olan bitenlerden daima haberdar olmasını imkânsızlığıdır. Mil-
letlerarası iktisadî mesel-ler, bugün hakikaten çok karışık bir mahiyet
arzetmekte, ve sık sık, mevcut bilgi ve tecrübelerle izahı ve çözülmesi
imkânsız meseleler meydana çıkmaktadır.

Bilindiği üzere Fon sadece muvakkat tediye muvazenesi açıklarını
karşılama için malî yardımda bulunabilir. 1947 de faaliyete başladığı
zaman garip bir mesele ile karşılaşıldı. Üyeler harp afetinin geniş çap-
ta tesiri altında bulunuyor ve ithalât ihtiyaçlarının mühim bir kısmını
yeniden inşa masrafları teşkil ediyordu. Bu sebepten Fonun kaynak-
ları, Anlaşma hükümlerinde gösterilmeyen hususlar için de kullanılmak
zorunda kalındı.

Diğer bir tenkit mevzuu olarak da şu durum ileri sürülmektedir.
Üye memleketlerin mühim bir kısmı birden fazla kambiyo kuruna sa-
hip bulunmaktadırlar. Bu hem muamelenin çeşidine ve hem de mem-
leketlere göre değişebilmektedir. Fonun bu tip muameleler karşısında
kuvvetli bir cephe alması meselesi mühimdir. Değişik kurların tatbiki,
ithalâtın kısılması ve ihracatın artırılması için kullanılan bir usuldür.

usulünü tamamen menetse idi, mevzubahs memleketler belki de yukarda sayılan diğer usullerden birine başvuracaklardı. Ancak bunun için Fonun daha şiddetli hareket etmesi icap ederdi. Zira Fon farklı kurları yasak etmekle, anlaşmanın maddelerine aykırı bir mahiyet arzeden malî kontrollere mani olmuş olurdu. Aynı gayeye erişmek için, memleketlerin tatbik edecekleri para ile ilgili olmayan tedbirler, diğer milletlerarası organizasyonların mevzuları içine girer.

Bir de şu husus üzerinde durumuştur. Sadece iki memleketin sözünün geçtiği bir enternasyonal sistem sıhhatli olarak kabul edilebilir mi? Milletlerarası Para Fonu'ndaki durum budur. İştirak hissesine göre, rey sistemi kabul edilmiş olduğuna göre, birkaç memleket bir araya gelmekle adi ekseriyeti temin edebilmektedir. Ancak meselenin fazla büyütülmesi de doğru olmaz. Gerçekten, meselâ, Amerika gibi büyük meblâğlarla iştirak etmiş memleketlerin diğer küçük memleketlerin şahsî hareketlerinden korunması hakkaniyete pek de aykırı görülmemektedir. Zaten Fona üye olan birçok memleket, Amerika paranın çoğunu koymuş olduğu için, daha başlangıçta bu duruma razı bulunuyorlardı.

Buraya kadar Para Fonunun zayıf görülen noktalarına temas etmeye çalıştık. Şimdi de Fonun lehinde görülen hususları sıralıyalım.

Para Fonunun kurulması ile, milletlerarası para meselelerine işbirliği halinde ve yeni bir anlayışla yaklaşmak gibi çok mühim ve aynı derecede müşkül olan bir başlangıç yapılmıştır. Bugün altmış yedi memleket temsilcileri, her sene bir araya gelerek dünya para ve iktisadî meselelerini görüşmekte ve tatbik edilecek müşterek siyasetin esaslarının çizmektedir. Bu husus dahi başlıbaşına bir muvaffakiyet olarak kabul edilmelidir .

Malî yardım mekanizması itibariyle de Fon mühim vazifeler başarmıştır. Fonun kuruluşuna kadar dünya memleketleri, şartlarını ve miktarını daha önceden, bu derece doğru olarak bilmelerine imkân bulunan malî yardıma mazhar olmamışlardır.

Aradan on küsur sene geçmesine rağmen, özlediği durum henüz gerçekleşmemiş olmakla beraber, Para Fonu mühim işler başarmış bir organizasyon olarak karşımızda bulunmaktadır. Bu müessese üç buçuk milyar doları geçen bir yardım miktarı ile muhtelif memleketlere en acil hallerde yardımcı olmuştur. Ancak bu miktar Para Fonu idarecileri tarafından kâfi görülmemekte olup, yardımın artırılması imkânları üzerinde durulmaktadır.

Tabii Para Fonunun muvaffakiyeti sadece yapmış olduğu yardım miktar ıle ölçülemez. Teşkilâtın danışma mekanizması da müspet olarak çalışmış, yetiştirdiği personel yanında, arzu edildiği takdirde teknik yardımda da bulunulmuştur. Fonun kambiyo kurlarının istikrarı işinde de umumiyetle muvaffak olduğu kabul edilmelidir. Gerçekten, millî hükümleranın bahis konusu olduğu bir sahada milletlerarası bir otorite tesis edilmiştir. Paralarda konvertibilitenin tesisi henüz gerçekleşmiş olmakla beraber, bu hususta da müspet adımlar atılmıştır.

Hülâsa olarak, en büyük muvaffakiyet, üyeler arasında hakikî bir işbirliği, ruh ve anlayışının kurulmuş olmasıdır.